

Arbetareföreningarn e såsom bildningsmedel : föredrag hållet i arbetarefören...

Ridderstad, Axel,

54 E a Br.

National Library
of Sweden

RIDDERSTAD, K. A. P.

Polit. ekon.

Chr. b. fr.

Par.

1874

1874

Kungl. biblioteket

0 0000 000074955

Arbetareföreningarne

såsom

Bildningsmedel.

Föredrag hållet i Arbetareföreningen vid Motala
Mekaniska Verkstad

af

Axel Ridderstad.

Aftryck ur Östgöta Correspondenten.

Säljes till förmån för Arbetareföreningens kassa.

eeoo

Pris 25 öre.

Arbetarföreningarne

åsom

Bildningsmedel.

Föredrag hållet i Arbetarföreningen vid Motalla
Mekaniska Verkstad

af

Axel Ridderstad.

Aftryck ur Östgöta Correspondenten.

Säljes till förmån för Arbetarföreningens kassa.

LINKÖPING, 1874.

C. F. Ridderstads Boktryckeri.

Mina Damer och Herrar!

Då arbetareföreningen i afton lägger grunden till en ny och, som man må hoppas, fruktbringande inrättning, nemligen regelbundet återkommande samqväm för bildning och nöje, är det oss en stor tillfredsställelse, att saken redan från början har att hugnas sig åt ett så lifligt deltagande, som den talrika samlingen vittnar om. Å deras vägnar, som, icke utan möda, bragt barnet till världen, helsar jag dess många faddrar hjertligt välkomna. Och jag tillåter mig blott lägga dem på hjertat, att det är på deras faddergalvor det skall lefva.

Jag nämnde att bildning och nöje var det dubbla syftet för dessa samqväm. Att söka göra bildningen till ett nöje, nöjet bildandet, det är en stor uppgift. Vi hafva nogsamtt insett, huru svaga medel vi för dess uppnående ega att förfoga öfver. Men vi hafva tänkt, att om vi med vårt försök icke lyckas gagna andra, vi dermed säkert gagna oss sjelfva. Ty att lägga handen vid ett godt verk, det är att för ett ögonblick åtminstone känna sig god — och det gör godt.

Det ämne, hvarför jag i afton vill utbedja mig några ögonblicks uppmärksamhet, rör just denna uppgift: bildning; ett af de viktigaste bland dessa medel: arbetareföreningarne.

Redan denna sammanställning torde måbända förefalla något förmätan. Bildning och arbetare hafva i mängns ögon föga gemensamt. Jag erinrar mig, att, vid en af våra öfverläggningsöfningar i Upsala, den frågan just förhandlades: "hvaruti består den sanna bildningen?" Och sedan derom talats vidt och bredt, så blef, på förslag af en mycket lärd magister, det svar afgifvet, att för att ega anspråk på att vara en bildad man, så borde man veta lika mycket eller helst något mera än han i ett eller par ämnen och lika mycket eller möjligen något mindre än han i alla andra.

Nå, ställer man fordringarne så högt, så lära vi icke få deltaga i bildningens täflingsstrid på annat sätt åtminstone än såsom intresserade åskådare; alldeles såsom i gamla tider: det goda foi-

ket", såsom man benämnde det, fick hålla sig utom skranket medan ridderskapet täflade om priset inne på torneringsplatsen.

Men till och med magistrar kunna misstaga sig; och jag fruktar, att vår studentvisdom för den gången brast temligen mycket i lefnadsvett. Jag är nu åtminstone mera böjd att gifva bonden rätt, som yttrade om biskop *Tegnér* i världen: "De säga, att den der *Tegnér* ska vara en så utmärkt karl: — men sätt honom på en kuskbock, får man se, hvad han duger till." Man kan skratta deråt, men från sin ståndpunkt hade bonden, enligt min tanke, rätt. Ty yrkesbildningen är ju obestriddigen också ett slags bildning. Huru stor skillnad det än må vara emellan att hålla vård öfver själar och öfver hästar, så kan det ej nekas, att det fordras bildning äfven för det senare kallet. Det är i sjelfva verket aldeles omöjligt, att på yrkes-verksamhetens skala utpeka en punkt, der intet slags bildning längre är erforderlig, eller med andra ord, der omdöme och insigter icke längre utöfva inflytande på arbetets resultat. Tag hvilket exempel som helst bland alla de arbeten, som här bedrifvas; i intet af dem skall den längre utöfningen, den vunnna skickligheten, yrkesbildningen med ett ord, förfela att utöfva ett fördelaktigt inflytande. Och så i alla arbetsgrader ända till de lägsta och mest ringaktade; intet är oåtkomligt för förbättringar eller ovärdigt omtanke. Vi ega derom en stor mans intyg att återopa *Franklin*, en af den Amerikanska republikens grundläggare och fäder, åskledarens uppfinnare, har i sin lefnadsteckning berättat, huru han med ganska mycken möda uttänkt en plan att, "lätare sopa gator och hålla dem rena". Den finnes också ganska riktigt i lefnadsteckningen utförligen intagen. "Man bör icke", tillägger den gode och lärde mannen ursäktande, "allt för strängt klandra dem, som egna någon uppmärksamhet åt dessa skenbart så ringa ting."

Nej, man bör icke klandra, man bör prisa dem, som hafva omdöme nog att fatta, att intet arbete är föraktligt, när det utöfvas redbart och insigtsfullt, och att yrkesbildningen är lika nödvändig och lika hedervärd, den må förefinnas i de högsta embetsmannakretsar eller vid det gröfsta handarbete.

Man skulle kunna tycka, att detta är solklart, eftersom det i de flesta fall icke beror af oss sjelfva, hvad sysselsättning vi komma att utöfva, utan endast hvad allvar och eftertanke vi inlägga deri, men icke förty har denna sanning intill den dag som är endast delvis banat sig väg till erkännande.

Så har *Platon*, den störste tänkare i hedna tiden -- många säga, i alla tider, — i följande rader uttalat sin tids omdöme om

arbetsklassen: "Naturen", säger han, "har icke skapat vare sig snickare eller smeder, sådana sysselsättningar förnedra sina utöfvare: låga legohjon, eländiga utan namn, som genom blotta sitt stånd äro uteslutne från borgerliga rättigheter." Utan synnerligt besvär skulle man kunna samla en liten bok full af dylika utfall mot arbetsklassen från Greklands och Roms förnämsta författare. Och mera än två årtusenden hade förgått, sedan ofvanstående nedskrefs, då en af den moderna tidens största skriftställare, *Jean Jacques Rousseau* yttrar sig — om än mindre öppenlydligt — i samma riktning, "enedan", som han säger, "det gifves olyckliga förhållanden, då man ej kan bevara sitt oberoende, utan på bekostnad af en annans, då medborgaren icke kan vara fullkomligt fri, derest icke slafven är utomordentligt förträlad."

Det är visserligen förvånande, att tänkarne, filosoferna, som man gerna föreställer sig såsom en slags sakförare för menskligheten, sålunda uppträda såsom åklagare mot den talrikaste och mest betryckta delen deraf. Men då för dem ingen annan bildning eger betydelse än den lärda, eller hvad man kallar den humanistiska bildningen, är det lätt begripligt, att de komma att underskatta yrkesmannens erfarenhet och utsigter och dermed öck honom själf. Ingen fördom är starkare, ingen motvilja djupare och svårare att öfvervinna, än vetandets emot okunnigheten. Och tilläggom, att ingen fördom är allmännare utbredd. Den förefinnes inom alla stånd, alla samhällsklasser, den arbetande ingalunda undtagen. Studera de gamla handverkskräens historia, granska vissa af våra dagars arbetarförhållande och ni skall öfverallt finna spåren af det bättre vetandets, de större insigternas förakt emot de svagare, de okunnigare.

Desto nödvändigare att framhålla och bringa till erkännande den sanning, att allt hederligt arbete är ära värdt; att arbetet och yrkesbildningen icke blott inom en och samma klass, utan inom samhällets alla klasser, utgör, att jag så må säga, en gemensam plattform, på hvilken alla medborgare kunna mötas med inbördes aktning och förtroende.

Men yrkesbildningen är, som jag redan antydt, icke det enda eller förnämsta slaget af bildning. Huru uppdrifven den må vara, huru hängifvet man än må egnä sig åt sitt dagliga arbete, blifva själens anlag och behof deraf ej helt och hållet tillfredsställda. Man lefver icke endast för att tillverka och förtjena: arbete och kapital äro ej tillvarons A och O, begynnelse och ända. Hjertat har djupare kraf, tanken högre spörsmål än dessa; och den, som låter alla sina själskrafter uppgå i yrkesverksamheten, gör sig skyl-

dig till en den gröfsta misshushållning. Man skulle kunna säga att han använder guldförande sand till — murbruk. — I det ordet: "Framför allt bevara ditt hjerta, ty deraf går lifvet", är uttalad en, den vigtigaste af alla bildningsuppgifter. "Framför allt!" — Det innebär, att ingen omsorg, intet bekymmer bör taga platsen framför denna angelägenhet, bland alla den vigtigaste, emedan "deraf går lifvet", från det svagaste uppsåt, som far genom själen, till den medvetna handling, som ligger öppen för verlden, från tiden till evigheten.

Religionen ensam kan fullständigt lösa alla de spörsmål, som härmed stå i sammanhang. Men den lär icke, att vi skola förhålla oss likgiltiga till det stora omdaningsarbete, som utgör det sedliga lifvets uppgift och slutpunkt. Tvärtom är just härutinnan det mest genomgripande bildningsarbete en hvar förelagd. Hvarför känna vi väl vår ofullkomlighet, såsom en börda och en inre motsägelse? Emedan vi ega förnimmelse af att den rätta människan, på en gång vår urbild och vårt mål, är ren och fullkomlig såsom Gud sjelf. Till efterliknande deraf måste vi således sträfva. Det gäller att utaf vårt eget jag utdana en ny varelse. Liksom en bildhuggare, då han skall i marmorn uthugga sin egen afbild, måste vi, så att säga, ställa oss utanför oss sjelfva och med oförtröttade hugg ur det råa marmorblocket, vårt eget kött och blod, sådant det kommer ur naturens händer, skilja allt, som är öfverflödigt eller tillinders för att den rätta människan skall derur framträda i rena och förevidade drag.

Det utmärkande hos detta bildningsarbete är att det är lika nllgängligt för alla utan åtskillnad, emedan det icke kräfver andra krafter, än som äro nedlagda i hvarje människas inre. Jemlikheten, i allmänna lifvet oupphinnelig, är här i verkligheten för handen.

Också behöfver den samhällsklass, som man företrädesvis kallar den arbetande, — ehuru, i parenthes sagdt, äfven utöfningen af hvarje annan gagnande verksamhet berättigar till denna hederstitel — den arbetande klassen, säger jag, behöfver sannernligen ej blygas öfver den andel, den tagit uti släktets religiösa och sedliga utveckling. I bevarandet af de sanningar, som utgöra mensklighetens bästa skatt i detta lifvet och enda insats för ett kommande, liksom i tillegnandet och utbredandet deraf, ligger i sjelfva verket det fattiga folkets största historiska berömmelse.

Hvad inflytande den bildning, hvarom här är fråga, utöfvar på den enskilda människan, är här ej platsen att vidröra. Men vi veta, att det är stort, det största tänkbara. Nu vill det synas,

som om detta inflytande ock bort göra sig gällande i fråga om den arbetande klassens ställning i dess helhet och i förhållande till andra samhällsmedlemmar. Men, om än måste erkännas, att framsteg härutinnan egt rum — såsom genom utplånandet af den personliga trälldomen — så nödgas jag dock påstå, att dessa framsteg öfver hufvud taget mera rört formen än sjelfva saken, och att under det allt omkring honom befunnit sig i rörelse framåt, arbetarens lefnadsvilkor intill våra dagar förblifvit väsentligen oförändrade.

Många orsaker hafva härtill samverkat; — kanske kunna de sammanfattas under en enda. Kalla den civilisationens tröghet. stora sakers långsamma mognad. Menniskoslägdet har genomgått samma bildningsprocess, som jordytan: öfver den omätliga vattenrymd, som en gång betäckte vårt klot, uppstego småningom först bergens toppar och sidokammar, så högslätter och bergsänknin-gar och till sist de djupa dalarne. Så har ock klass efter klass småningom i samhällslifvet uppstigit till bildning, till välstånd och inflytande. Arbetarne äro de djupa dalarnes män, deras tur kommer sist. Den är redan kommen. Må de dervid ej förgäta, att den sanning, som utgjort den fasta grundvalen för deras framåt-skridande, är densamma, som de sedan ett årtusende med sin tro omfattet.

Redan i fördet egående har jag haft anledningar att vidröra det slag af bildning, som man oftast afser, då ordet nämnes, och som kallas vetande, kunskaper, upplysning. Den har sin högsta spets i den lärda bildningen.

Den tid, då den sistnämnda, såsom ensam herskarinna inom vetenskapens rike, till ett fåtal gynnade utdelade sina ynnestbevis, var en ond tid för arbetsskassen. Vi, som tillhöra en annan tid, då en god undervisning från barndomen påtvingas äfven den ovillige, då vetenskapens sanningar, forskningens resultat i lättfattlig form äro tillgängliga äfven för den minst begåfvade, då pressen dag ut och dag in icke blott meddelar oss alla företeelser af intresse inom samhället och naturen, utan ock under en allsidig diskussion förer oss till en allt klarare uppfattning af våra menckliga och medborgerliga rättigheter och förpligtelser, vi hafva svårt att fatta, det verkliga tillståndet på en tid, derunder ingen af dessa krafter ännu var satt i verksamhet. Men fastän jag i det föregående, för redande af begreppet bildning, sökt för eder särskilja vissa hufvudarter deraf, är bildningen i sjelfva verket en och odelbar, *menniskans bildning* — och när en af dess beståndsdelar fattas, fattas allt. Bristen på vetande kan således icke ersättas, vare sig

genom förökadt arbete eller en mera lefvande tro. Deraf kommer det sig nu, att de frön till framåtskridande, som ligga gömda i arbetet och det religiösa medvetandet, ända till våra dagar icke utvecklats sig och burit frukt, och att arbetarens villkor väl stundom *sjunkit* till den punkt, der alla känslor och önskningsar uppgå i en enda: sjelfupphållelsedriften, men sällan *höjt* sig mycket deröfver. —

Från den stund, då vetandets ljus började nedtränga till massan af folket, har detta sorgliga stillastående småningom gifvit vika för ett märkbart framåtskridande. Först och främst hafva de tillförene mera sparsamt framträdande exemplen på män, som, utgångna ur arbetsklassen, genom ovanliga anlag eller utomordentlig viljekraft, höjt sig deröfver, blifvit vida talrikare och mera betydande. Och för det andra har rörelsen gripit hela arbetsklassen — den har liksom stigit upp från det plågoläger, der den i århundraden kastas sig af och an, utan att komma ur stället, och beslutsamt börjat gå framåt. Sedan vi länge bevittnat och beklagat arbetarereelser, stå vi nu inför arbetarereelsen.

Betydelsen och vigten af arbetsklassens medverkan i det allmänna utvecklingsarbetet har blifvit på ett lysande sätt ådagalagd genom den rad af framstående män inom alla samhällslifvets områden, som ur dess leder utgått. *Adam Smith* berättar i det första kapitlet af sitt stora verk om nationalrikedom, att man svårligen kan besöka en verkstad, utan att stöta på någon vacker maskin, uppfunnen af en arbetare. Också var han landsman till *Arkwright* och *Hargraves*, spinnmaskinens uppfinnare, till *Newcomen* och *Watt*, hos hvilka vi stå i skuld för ångans tillgodgörande såsom drifkraft för menskligt arbete, och hvilka alla tillhört arbetsklassen. *Borsig*, den store lokomotivfabrikanten, är son af en fattig timmerman, *Hartman*, grundläggaren och chefen för den storartade maskinverkstaden i Chemnitz, började sin bana som smedsgesäll. Och, såsom i industrien, så inom alla andra verksamhetsgrenar. *Hoche*, *Ney* och *Murat*, den Franska republikens och kejsaredömetts mest lysande krigare, den sistnämnde slutligen konung, hade alla från början varit arbetare. Jag behöfver ej erinra mina åhörare om en annan marskalk af Frankrike, som, utgången från soldatens leder, slutligen åt sig och sin ätt förvärfvade en urgammal tron. Att tala om de män af en ringa samhällställning, som fört vetenskapen framåt, det skulle vara att i visst afseende genomgå en stor del af dess historia. Må jag blott nämna en, hvars i dunkel insvepta öde länge var föremål för hela den civiliserade verdens oro och deltagande, och hvars slutligen återfunna

stoft emottogs af en hel nation i sorgdrägt: *Livingstone*. Han var en gång lärling i en bomullsfabrik. Enahanda är förhållandet med konstnärerne. Det ges tvenne svenska konstnärsmän, hvilkas rykte gått vida utom fäderneslandet: *Jenny Lind* och *Kristina Nilsson*. Den förra var dotter af en mycket fattig handtverkare; den senares torftiga men romantiska barndomssaga är alla väl bekant. Att från en låg samhällsställning bringa sig upp till verkligt statsmannaskap, är måhända det största beviset på anlagens och den egna kraftens magt öfver förhållandena. Och likväl äro exemplen derpå ej fåtaliga. *Thiers*, nyligen den Franska republikens president och ännu den statsman, på hvars insigter och fosterlandskärlek den allmänna meningen inom Europa grundar sina egentliga förhoppningar i fråga om Frankrikes framtid, är son af en smed. Erinrom oss med saknad och tacksamhet timmermannen borta i den stora republiken på andra sidan halvet, som, en gång af sina medborgares aktning upphöjd till republikens styrman, satte yxan till roten på dess största skamfläck, slafveriet, och genom denna handling åt sitt minne förvärfvade en ära, oförvanskligare än statsmannens: martyrens. Jag erinrar mig hafva hört ett äsyna vittne berättat, hvad verkan underrättelsen om *Abraham Lincolns* mord framkallade i Newyork, huru arbetet i alla verkstäder afstannade, bodarne stängdes, alla yttre tecken till festligheter och nöjen försvunno, samt husraderne, såsom genom ett trollslag, bekläddes med sorgflor, medan en öfverskådlig folkmassa, tyst och allvarsam, fyllde gator och öppna platser. I sanning, den arbetaren var en sådan lön värd!

Jag har i det föregående endast valt sådana exempel, som visa, att arbetsklassen, derest täljan är fri, lemnar ett värderikt bidrag till samhällsarbetet, äfven i dess högsta och viktigaste grenar. Så mycket mera gäller detta om det lägre, men betydelsefulla området, som intages af medelklassen. Det skulle vara af yttersta intresse att erlara, med huru stor andel arbetsklassen under en viss tidrymd bidragit till tillväxten af nämnda klass. Tyvärr saknas nästan helt och hållet faktiskt underlag för en sådan undersökning. Af de få uppgifter, man eger, kan likväl den slutsats dragas, att från den arbetande klassen ett betydligt antal ärligen uppstiger till den grad af bildning och oberoende, att det kan anses tillhöra medelklassen. Den dagliga erfarenheten talar i detta fall bättre än alla siffror.

Den öjemförligt viktigare sidan af arbetsklassens framåtskridande är likväl det, som egt rum inom den sjelf, och deraf vinnningen alltså omedelbart tillfallit arbetaren.

Att ett allmänt och betydligt framsteg i upplysning inom denna klass under de senaste årtiondena egt rum, är obestriddt, liksom att deraf i viss mån betingats motsvarande framsteg i hylsning, sedlighet, yrkesskicklighet. Arbetaren har ej låtit missleda sig af den lärda bildningens varningar mot halfbildningens vådor; han har föredragit till och med åttandedels, tuseodels bildning framför ingen. Med riktig instinkt har han ansett *det bästa* vara den farligaste motståndare till *ett bättre*; ett ofullkomligt något förmer än ett fullkomligt — intet.

Hvilka svårigheter arbetaren emellertid har att öfvervinna för förvärfvandet endast af denna bråkdels bildning, kan endast den rätt uppskatta, som sett honom vid verket. Vi ega en söndags- och aftonskola här vid verkstaden, deri åt arbetare meddelas en, det medgifves villigt, ganska torftig undervisning i matematik och svenska språket. Vecka efter vecka, månad efter månad, år ut och år in, hafva vi sett arbetare, äldre män, efter elfva timmars arbete, sätta sig ned ännu ett par timmar på skolbänken, för att nedskrifva t. ex. följande naturvetenskapliga iakttagelse: "Kräftor fångas med hån och smaka så väl, att de ätas vid konungens hof." Eller denna moraliska sanning: "sedan man arbetat sig mycket trött, smakar det ganska godt att få ostördt hvila och derunder drömma om öfverståndna vedermodor." Det är mycket, som anses stort här i världen, som är mindre än detta. Om bildningssträfvet, under de gynsamaste lefnadsomständigheter, är aktningvärdt, hvad erkännande förtjenar det icke, då det har att kämpa sig fram genom de hopade svårigheter, som derunder möta arbetaren? Och dock kunna de, som vi redan sett, ej afskräcka honom derifrån. I Skottland, det land bland alla Europeiska, der bildningen vunnit största utbredning, utgifvas årliga redogörelser rörande universitets- undnomen, upptagande äfven studenternas härkomst. Af 828 studenter voro, enligt redogörelsen för 1867, 45 % eller nära hälften söner af arbetare eller ringare handverkare. Och att den arbetareklassen direkt till godo, det visar ett exempel, som äfven utom England tillvunnit sig uppmärksamhet, och som jag därför ber att få kortligen beröra.

Det är kolgrufvarbetaren *Alexander Macdonalds* historia, som han sjelf med ädel enkelhet berättat inför det riksdagsutskott, som 1868 tillsattes för utredande af de med yrkesföreningarne sammanhängande frågor. Son af en fattig grufarbetare i Skottland, började *Macdonald* arbeta i grufvan vid knapt fyllda 8 års ålder. Han berättar, huru han hvarje morgon emellan 1—2 åtfölj-

de sin far till den 3 eng. mil från hemmet, belägna grufvan, der de vistades till 5 a 6 e. m. Arbetstiden var således 16 till 17 timmar dagligen. Det arbete, hvarmed han då var sysselsatt, var mycket ansträngande, han skulle i de låga schakten i krypande ställning framskjuta kolkärrorna. Då han växte upp, fick han ett annat arbete, som betaltes väl, men också tog en mans hela kraft och ihärdighet i anspråk, att näml. i den fuktiga stenen ut-hugga s. k. stollgångar. — Redan som gosse hade han om aftnarne besökt en folkskola och som yngling i en närbelägen stad inhemtat första grundern af den s. k. lärda undervisningen. Med de genom hårdt arbete vunna besparingarne företog han sig nu att under 3:ne vintrar åhöra universitetets föreläsningarne i Glasgow, medan han under somrarne återgick till grufarbetet. De ämnen, han vid universitetet studerade, voro latin, grekiska, logik och matematik. Vid 24 års ålder antog han en skollärebefattning, men då hans forna yrkeskamrater bildat en yrkesförening och påkallade hans bistånd, öfvergaf han snart sin nya bana, och egnade alla sina krafter at det honom uppdragna värf att vara *agent* för de Skottska kolgrufarbetarne: d. v. s. att med råd och dåd stå dem till tjänst i deras gemensamma angelägenheter, eller sådana ämnen, som rörde föreningarnes organisation, arbetarnes löneförhållanden och uppkomna rattsstridigheter emellan dem och arbetsgifvarne. Några år senare, då de spridda yrkesföreningarne inom kolgrufarbetareyrket förenade sig i en nationalförening ("the Miners national Association") blef *Macdonald* utsedd till dess president och han är det än i dag. Tilläggom, att han i Februari innevarande år valdes till riksdagsledamot för Stafford; varande sålunda den förste arbetare, som inträdt i det Engelska parlamentet.

De elfva år, under hvilka *Macdonald* stått i spetsen för den nationala föreningen, halva varit utmärkta af stora framsteg i lagstiftningen för denna arbetsklass och en otvetydig och allmän förbättring af dess vilkor, hvilket allt i hög grad måste tillräknas den förening af hofsambhet och fasthet, han under de svåraste förhållanden utvecklat.

Emellertid förblifver exemplet af ett sådant lif alltid ett undantag. En af forntidens vise berättas hafva yttrat: "allt, hvad jag vet, är, att jag ingenting vet". På samma sätt torde väl ock hos de flesta arbetare den vunna upplysningens första frukt bestå i insigten, om, huru oändligt mycket som fattas dem i vetande. Så mycket har han lärt sig, att han frågar, men hvar finna svaren? De få ögonblick han kan egnä åt förökandet af sitt kunskapsförråd äro otillräckliga dertill; dessutom är sjelfva ovanan vid tan-

kearbete ofta ett öfverstigligt hinder för framgången af äfven de ihärdigaste bemödanden på egen hand. Sålunda, hänvisad till andras bistånd, väljer han företrädesvis deras, som äro i samma läge: och arbetareföreningen är färdig.

Jag märker nästan sent, att mitt föredrag vuxit till ett omfång, lika tröttande för åhöraren, som besvärligt för mig sjelf. I samma ögonblick som jag rätt kommit in i ämnet nödgas jag skynda till slutet.

Då jag till föremål för min undersökning valt "arbetareföreningarne sasom bildningsmedel," är den första frågan jag har att utreda: denna: äro arbetareföreningarne verkliga bildningsmedel? Med andra ord, bidra de arbetareföreningarne till sina medlemmars yrkesbildning samt deras sedliga och intellektuella utveckling? Svaret ligger redan i frågan. Om arbetareföreningarne blifvit befunna och erkända såsom ett nödvändigt medel för arbetsklassens framåtskridande — och det äro de — så beror detta just derpå, att de blifvit befunna och erkända såsom bildningsmedel, enär intet varaktigt framsteg kan inom en hel samhällsklass ega rum, utan att det betingas af ett inre framsteg i bildning.

Om än således alla arbetareföreningar hafva det drag gemensamt, att de verka såsom bildningsmedel, lemna de sättet för uppgifterns praktiska genomförande rum för så mycken större skiljaktighet. Mig veterligen hafva de Engelska yrkesföreningarne (Trade unions), hvilka, såsom de äldsta och mäktigaste arbetareföreningar i världen, jag nämner i första rummet, i allmänhet i sina stadgar undvikit att i ord uttala, hvad som bör förstås af sig sjelf, nämligen att de verka för sina medlemmars bildning. Men de flesta antaga till medlemmar endast sådana arbetare, som genomgått sin lärlingstid, öfverhufvud 6 å 7 år, samt dessutom genom intyg af två andra kamrater styrkt sig hafva uppnått medelskicklighet i sitt yrke. De af de förenade maskinarbetarne utgifva årlistor öfver de ur föreningen uteslutna medlemmar, upptaga ständigt flera uteslutningar på grund deraf, att medlem icke erhållit den inom yrket i medeltal gängse arbetslön. Detta i fråga om yrkesbildningen. Bestämmelserna, att vanbedrande handlingar medföra uteslutning ur föreningen, och att rusande drycker äro förbjudna vid sammankomsterna, äro riktade på den sedliga bildningens befrämjande. Hvad allmänbildningen beträffar, hafva yrkesföreningarne på mångfaldigt sätt derför varit verksamma genom utgifvande af tidningar, afhandlingar och smärre uppsatser, genom anordnande af undervisning m. m. sådant.

Vida kraftigare än några särskilda bildningsanstalter verkar dock *sjelfva föreningslifvet* uppfostrande och bildande på medlemmarne. Öfverläggningarne inom hvarje särskild gren och inom de större församlingarne ända till den årligt återkommande arbetarekongressen, der i år fullmäktige för omkring en million arbetare, sammanslutna i yrkesföreningar, voro församlade; deltagandet i förvaltningen af ärenden, som gälla från och med utgifvande af några shillings sjukhjälp till ansläendet af tusentals pounds; den opphörliga beröring; med det offentliga och politiska lifvet, hvori yrkesföreningarne genom sin för hela näringslifvet betydelsefulla verksamhet kommit: allt detta och mycket mera, som här vore för vidlyftigt att vidröra, har en bildande, lyftande inflytelse, som ej kan skattas för högt. *Macdonalds* historia är härpå ett lysande bevis.

Englands arbetareföreningar hafva utgjort förebilden till de flesta yrkesföreningar inom Europa, och hvad som är sagdt om de förra, gäller i mer eller mindre grad om efterbildningarne.

Men det är tid att påpeka en vigtig omständighet. De Engelska arbetareföreningar, som jag här omtalat, äro yrkesföreningar, d. v. s. hvarje arbetareförening omfattar endast ett särskildt yrke eller vissa inom ett mindre eller större distrikt bosatte arbetare inom ett och samma yrke. Då således den olika *yrkesutöfningen* är bestämmande för inträde i den ena eller andra förening, så följer deraf, att yrkesföreningarne äro *slutna* samfund, deri inga andra samhällsmedlemmar kunna vinna inträde. Det skulle föra för långt att omtala, hvarför dessa föreningar kommit att få en sådan organisation, och huru i sammanhang dermed deras egentliga uppgift är att utgöra en motvigt och i nödfall en motståndskraft mot arbetsgifvarne.

Det ges likväl så väl i England som öfver hela den civiliserade världen arbetareföreningar af en annan och fredligare art, *arbetarebildnings-föreningar* i egentlig mening. Såsom en nödvändig följd af detta deras syfte äro icke blott arbetare af *alla* yrken berättigade till inträde i dessa föreningar: de stå äfven i de flesta fall öppna för andra samhällsmedlemmar, hvilka intressera sig för saken, en omständighet, hvarpå ej kan läggas för mycken vikt, då arbetareföreningarne derigenom praktiskt tillämpat den stora och riktiga grundsats, att arbetarens bildning icke är en klassangelägenhet, utan en samhällsfråga, som medel eller omedelbart berör *alla*.

I de flesta af kontinentens länder hafva dessa föreningar, vid sidan af yrkesföreningarne, utvecklats mycket lifaktighet och lemnat

de bästa resultat. För någon tid sedan offentliggjordes i en af Östergötlands tidningar en skildring af en sådan arbetareförening i Schweiz, benämnd Grütli-föreningen, en bildningsförening, som öfver republikens alla kantoner spännt ett nät af underafdelningar, inom hvilka det mest rörliga, friska lif utvecklar sig. Det, som likväl faller en svensk läsare mest i ögonen, är, att just så går det till hos oss, hvilket bevisar, att samma orsaker äfven under de eljest mest olikartade förhållanden frambringat samma verkningar, och att arbetarens vilkor och sträfvan den i grunden äro likartade inom hela den civiliserade världen.

Vid bedömandet om och i hvad mån våra svenska arbetareföreningar tillfredsställande löst sin uppgift, bör det ej förbises, att då vår industri först under den allrasenaste tiden vunnit någon större utveckling, arbetareföreningarna i allmänhet icke ännu kunna hafva förvärfvat den styrka och blomstring, som i de stora industriländerna.

För yrkesbildningen hafva arbetareföreningarna icke kunnat uträtta stora ting — ty dertill fordras i första rummet större pekuniära tillgångar, än de flesta af dem besitta. Ett och annat försök att åstadkomma teknisk undervisning för arbetare har dock från arbetareföreningarna utgått — jag erinrar i detta afseende om den tekniska aftonskola, som för några år sedan af denna arbetareförening inrättades. Äfven hafva slöjdställningar af arbetareföreningar föranstaltats; och inom samhällen, der en mängd yrken äro inom en arbetareförening företrädda, synes denna tanke hafva ganska mycken framtid för sig.

Befördrandet af allmänbildning eller, som det heter i första paragrafen af våra stadgar "åstadkommande af upplysning och vetande", har öfverallt varit våra arbetareföreningars förnämsta ögonmärke. Det är i det föregående ordadt om de svårigheter, hvormed den enskilde arbetaren har att kämpa för att vid mogen ålder nödtvånligt fylla de luckor, som bristande undervisning i ungdomen lemnat efter sig. I samma mån, som folkskolorna mera fullständigt lösa sin uppgift, blir en sådan brist mera sällsynt, och behöfvet af en folkskoleundervisning för fullväxta försvinner. Men ett annat kvarstår oförminskadt: behöfvet af att hevara och utbilda det redan förvärfvade kunskapsmättet, och detta behöf är det arbetareföreningarnes uppgift att efter förmåga söka fylla. Vi se ock inom de flesta föreningar allvarliga bemödanden i denna riktning. Boksamlingar, läsekurser i åtskilliga bildningsgrenar, öfverläggningar i allmänna ämnen och föredrag ingå alltmera såsom oundgängliga beståndsdelar af föreningslifvet. Arbetareföreningarna

sträfva långsamt, men icke utan godt hopp, att blifva *högskolor* för-
arbetsklassen. Vällförståendes med den skilnad, som betingas af
olika förhållanden. Arbetarebildningen är icke och kommer antag-
ligen aldrig att blifva en sådan fin och förnäm dam, som den lär-
da bildningen, den man måste uppvakta i årtal för att få så myc-
ket som ett leende utaf; snarare älska vi att i henne ega en en-
kel, borgerlig busmoder och en öm uppfostrarinna för det upp-
växande släktet.

Mycket vore i detta ämne att tillägga; ehuru ogerna, lemna-
jag det, för att öfvergå till det tredje slaget af bildning, som jag i
det föregående behandlat: hjertats bildning. I ett enda ord kun-
na vi sammanfatta allt, hvad som med denna bildning äsystas: ett
så stort ord och en så stor sak att den uppbär och omfattar allt, him-
mel och jord, tid och evighet; en så ringa ting, att den rymmas i den
lägsta koja, ja i en blick, en år, ett leende. Det ordet heter *kär-
lek*. När vi granskande och pröfvande blicka på samhällslivets
företeelser, när vi fråga oss: är detta ett godt verk, — skall den-
na inrättning bära frukt för menskligheten? — så är det alltid en
an nan fråga, som döljer sig der bakom: *är det ett verk af kärle-
ken?* Hvad dom skola vi i detta afseende fälla om arbetareföre-
ningarne? Läs våra stadgar. Dess första rader säga oss, att före-
ningens syftemål är "ästadkommande af enighet, hjälpsamhet, samt
lust till sina pligters uppfyllande." Vi finna flera bestämmelser,
syftande att förekomma ej mindre förseelse mot vänlighet, anstän-
dighet, sedlighet, än ock ett omildt, skonslöst fördömande deraf.
Om vi ej drista oss uttala sjelfva ordet: — det ligger dock kär-
lek i detta. Ingen arbetareförening saknar sin sjuk- och begravnings-
hjelpkassa. I det vi sammanföra arbetare, icke blott inom indus-
trien, utan inom alla samhällsklasser, i en gemensam sträfvan mot
bildningens mål, handla vi i kärlekens anda. Hvad är det som gör
våra arbetsfester till sådana högtider för hjertat, om ej känslan,
hos mången kanske omedveten, att det är ett kärlekens, den all-
männa förbrödringens verk vi derunder förbehäva?

Jag lemna en hvar valet fritt emellan detta yrkesföreningarnes
valspråk "genom kamp till bildning," och våra arbetareföreningars:
"genom kärlek till bildning." Vårt val är gjordt; och jag slutar med
den önskan att dessa stadgarnes ord, enighet, hjälpsamhet, och lust
till sina pligters uppfyllande, icke måtte vara en död bokstaf för nå-
gons hjerta.

För min del har jag nu fullgjort en pligt: för den lust, hvar-
med det skett, har jag eder tåliga och välvilliga uppmärksamhet
att tacka.

stults långsomt, men icke utan god hopp, att blifva lösköparen för
 arbetarklassen. Vår förslaget med den skild, som betonas af
 olika förhållanden. Arbetarbildningen är icke och kommer utan-
 tvifvel aldrig att blifva en sådan för och förinnan dem, som den för-
 den bildningen, den som måste upprättas i stället för alla sådana
 för som ett beaktande utaf senaste årens till i hundra års en en-
 kel, korterlig, bristmoder och en om uppgifternas för det upp-
 stående skälet.

Mycket vore i detta ämne att tillägga; edurn egenas, tenmar
 jag det, för att öfvergå till det tredje skälet af bildning, som jag i
 det föregående behöfval; hvarits bildning. I ett enda ord kan-
 na vi sammanfatta allt, hvad som med denna bildning åsyftas: ett
 så stort ord och en så stor sak att den upphär och omfattar allt, him-
 mel och jord, tid och evighet; en så ringa sak att den tyngs i den
 lägsta kornet ja i en bläck, en ar, ett beande. Det ordet heter kär-
 vet. När vi granskande och pröfvande bliska på samhällsfrå-
 förteckner, när vi fråga oss: är detta ett godt verk? — skall den
 en intäring vara frukt för människolivet? — så är det alltid en
 en man fråga, som höjer sig der bakom; var det ett verk af kär-
 vet? Hvad den skola vi i detta störende till om arbetar-
 bildningen? I så vara stadgar. Dess första rader säga oss, att för-
 eningens syftning är "att utveckla alla de naturliga, hufvudsakliga samt
 naturliga till sina högsta upplände." Vi kunna här bestämmelser
 ställande att förkomna en mindre försöks mot värdighet, ämning,
 dygd, redlighet, en ock ett omhäft, skönsligt förhållande, hvar
 Om vi vi första oss utaf sådana ordet: — det ligger dock kär-
 vet i detta, lagen arbetar-förning saknar sin sänk- och beständigt
 behöfvast. I det vi sammanfatta arbetare, icke blott inom andra
 städer, utan inom alla samhällsklasser, i en gemensam ställning mot
 bildningens mål, hvar vi i kärlekens anda. Hvad är det som gör
 vara arbetstider till sådana höjder för hvarit, om vi känslan
 om någon kärlek omvärlden, att det är ett kärlekens, den af-
 nämna förbättringens verk vi betrundar förstås.

Jag tenmar, en hvar rader till emellan detta arbetar-förningens
 syftning genom kamp till bildning, och vara arbetar-förningens
 genom kärlek till bildning. Var vi vi är givt; och jag stannar
 den önskan att dessa stadgarnes ord, enighet, hufvudsakligt och just
 till sina högsta upplände, icke måtte vara en hög bokstaf för nå-
 gons hjerta.

För min del har jag nu fullgjort en pligt, för den löst, hvar
 med det skett, har jag eder långa och värdefulla uppmärksamhet
 till tack.

